

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se

REMISSYTTRANDE

Sparbankernas Riksförbund, nedan benämnt "Förbundet", avger härmed yttrande över Riksbankskommitténs delbetänkande Tryggad tillgång till kontanter (SOU 2018:42) nedan benämnt "Förslaget".

Förbundet har beretts tillfälle att yttra sig över Riksbankskommitténs delbetänkande Tryggad tillgång till kontanter (SOU 2018:42) och vill framföra ett antal synpunkter.

Riksbankskommitténs delbetänkande Tryggad tillgång till kontanter, föreslår att vissa banker, med en global inlåning från allmänheten på över 70 miljarder, ska vara skyldiga att ansvara för en rimlig tillgång till kontanttjänster i hela Sverige.

Sammanfattning

Förbundet avstyrker Förslaget.

Sammanfattande synpunkter

Användningen av kontanter har minskat kraftigt. Detta beror på en minskad efterfrågan och inte på en försämrad tillgång till kontanter. Den samlade tillgängligheten har trots den minskade efterfrågan inte försämrats. Emellertid har en förändring skett. På vissa håll i landet har tillgången till kontanter minskat och på andra ställen har tillgången till kontanter förbättrats. Den samlade mängden Bankomater är i princip oförändrad. 2017 fanns Bankomater i 569 av landets postnummerområden, att jämföra med 579 år 2012. Den minskade användningen beror således inte på försämrad tillgång till kontanter.

Förenklade betalningsmöjligheter för allmänheten från bankerna har ökat. Det är en tydlig trend i samhället att allmänheten till stor del föredrar elektroniska betalningar

såsom betalning via Mobilbank och Internetbank eller bankkort och Swish och därmed övergår till dessa.

Förbundet ser inte att tillgången till kontanter minskar. Om efterfrågan av kontanter minskar för att andra betalningslösningar upplevs som enklare och smidigare är det inget samhällsproblem och därmed behövs ingen reglering av frågan.

Om regeringen trots allt går vidare med en reglering anser Förbundet att förslaget har många brister. De viktigaste av dessa brister är:

1. Den föreslagna regleringen bygger på avståndet mellan bostadsort och kontanthanteringsspunkt. Idag bygger lokaliseringen av kontanthanteringsspunkter i hög utsträckning på var kontanter efterfrågas, det vill säga i de allra flesta fallen till köpcentrum. För den enskilde individen är det naturligtvis bättre att ha tillgång till kontanter på det ställe där kontanter efterfrågas än på ett ställe där behovet inte uppstår för att det inte finns möjlighet att handla eller betala med kontanterna. Att basera krav för kontanthantering på privatpersoners bostadsadress, såsom sker i förslaget, är inte heller en lämplig utgångspunkt. Det skulle kunna medföra att tillgängligheten istället minskar på de platser som måste ses som viktigare ur ett konsumentperspektiv.

2. Riksbankskommittén föreslår i sitt delbetänkande att befolkningen, förutom en mindre andel, ska ha maximalt 25 km till närmaste kontanthanteringsspunkt. Vidare föreslås att ansvaret för att så blir fallet ligger på ett mindre antal institut, dock inte på sparbankerna. Sparbankernas kontorsnät och automater räknas emellertid in i den sammanlagda mängden av kontanthanteringsspunkter. Om gränsen på 25 km överskrids kan de ansvariga instituten komma att åläggas sanktionsavgift. För det fall en sparbank av en eller annan anledning tvingas att upphöra med kontanthantering riskerar detta att få till följd att 25 km gränsen överskrids, vilket får till följd att de ansvariga instituten riskerar en sanktionsavgift. Det åläggs sparbankerna en tung uppgift att i stor utsträckning stå för kontanthanteringen i många utsatta områden, inte enbart för att befolkningen ska ha nära till kontanthanteringsspunkterna utan också för att de ansvariga instituten ska undvika sanktion. Risken är därmed att sparbankerna kommer att få betydligt högre kostnader än idag och utan något stöd till sparbankerna måste detta anses som ett ogenomtänkt och oproportionerligt förslag.

3. De data som lagstiftningen ska reglera finns inte tillgängliga förrän 2019. Att fastslå gränsvärden som syftar till att behålla eller något förstärka dagens tillgång till kontanter innan data finns tillgängliga kan slå fel. En lag bör inte träda i kraft förrän tillförlitlig data är tillgänglig hos samtliga aktörer och därefter en omställningstid om minst 2 år ha löpt. De investeringar som är nödvändiga för att möta lagens krav är föremål för långa ledtider.

Tillgången till kontanttjänster

Frågan om tillgången till kontanttjänster har utretts tidigare. Kontanthanteringsutredningen (SOU 2014:61) utredde frågan 2014 och Betaltjänstutredningen (SOU 2016:53) 2016. I båda utredningarna understryks att det inte krävs några lagstiftningsåtgärder för kontanthantering i Sverige. Några förhållanden som skulle leda till annan slutsats idag, har inte belysts i utredningen, varför de tidigare utredningarnas ståndpunkt torde vara lika relevant idag.

Betaltjänstutredningen framhöll, liksom Förbundet också gör i detta remissvar, att avvecklingen av kontanthantering är en följd av att efterfrågan minskat. Den minskade efterfrågan har drivit på en teknikutveckling hos bankerna, i syfte att möta kundernas önskemål om elektroniska betalningstjänster, ex Swish. Infrastrukturen har anpassats så att kontanter finns på platser där konsumenter kan använda kontanter, d.v.s. i handeln och vid köpcentrum och andra centrum. Värdebolag har även sina serviceboxar och transportslingor vid dessa platser. Nya tjänster har tagits fram där kontanter kan beställas och leverans kan ske via postombud till privatpersoner. Juridiska personer kan både beställa växel och lämna in mynt via postombud idag. Huvuddelen av dagskassorna hämtas av värdebolag med säkerhetsutrustning och en mycket mindre andel hanteras av personer knutna till verksamheten med kontanter (företag/organisationer/föreningar). Kunderna har idag direktkontakt och direktavtal med värdebolagen för att på bästa sätt lösa kundens behov av kontanttjänster.

Att kontantanvändandet minskar har inte lett till en sämre tillgång till kontanter för allmänheten. De svenska bankerna har fortsatt att utveckla och förvalta ett heltäckande nät av uttags- och insättningsautomater. Förbundet konstaterar därför att om konsumenter inte efterfrågar kontanter är det inte ett samhällsproblem som

kräver lagstiftningsåtgärder. Det finns därmed inte i dagens läge något behov att från statens sida vidta långtgående åtgärder för att tillhandhållandet av kontanter. Vi ser en beteendeförändring hos svenska folket där konsumenter gör allt färre kontantuttag och allt fler elektroniska betalningar – men tillgängligheten till kontanter är trots det fortfarande densamma som för ca tio år sedan.

Riksbankens ansvar

Förbundet anser i likhet med Kontanthanteringsutredningen att Riksbanken ska ha det övergripande ansvaret för kontanthanteringen i Sverige.

Riksbanken är enligt Riksbankslagen ansvarig för kontantförsörjningen i Sverige. I början av 1980-talet hade Riksbanken 23 kontantdepåer. Dessa har successivt lagts ner och nu finns endast en kontantdepå kvar. Riksbanken har lämnat över ansvaret för kontanterna, det betalningsmedel man ansvarar för, till de privata aktörerna. Kostnaderna täcks inte av de som använder sig av tjänsten utan den överförs på alla och läggs på banker och handel. När Sveriges Riksdag beslöt att avveckla statens bolag, Svensk Kassaservice, 2008 var motiveringen att kunderna gjorde alldeles för få transaktioner och att betalningsmöjligheterna skapade stora penningtvättsrisker. Det problemet har lämnats över till banker och handel att hantera.

Förbundet saknar i utredningen en analys av Riksbankens ansvar och roll för kontanthanteringen. Det hade varit önskvärt att utreda detta först istället för att koncentrera utredningen på den sista länken i kontanthanteringskedjan, kontantdistributören.

Stockholm den 22 okt 2018

SPARBANKERNAS RIKSFÖRBUND

Ewa Andersen
Verkställande direktör

Bengt Nordström